

HERCZEGH, Géza : 1956-ról fél évszázad távlatából¹

Nehéz feladatra vállalkoztam, mert a jelenlévők egy része közvetlen szemtanúja volt az 1956-os forradalom eseményeinek, mások viszont már jóval később Nyugaton születtek. Számukra a magyar forradalom történelmi tananyag, vagy szülői, nagyszülői emlékezesek foszlányaiból tevődik össze és emiatt felettébb hézagos. Mégis egyetlen előadásban mindannyiukhoz kell szólnom. A történelem ma egyébként sem tartozik a népszerű tudományágak közé. Azzal vádolják, hogy előítéleteket szül, ellentéteket szít, országokat és népeket állít szembe egymással. Ez azonban nem igaz. Rossz történelem-könyvek és hamis elméletek miatt nem lehet a történetírást a maga egészében a vádlottak padjára ültetni és nem szabad a piszkos vízzel a megfürösztött kisgyermeket is kiönteni a kádból. A fürdetésre szükség van és később is szükség lesz annak elkerülése végett, hogy az emberek új, vagy új köntösben megjelenő, de nagyon is régi "ordas eszmék" áldozataivá váljanak.

A történelmi ismeretek fontosságára jó példa az 1956-os magyar forradalom. Forradalom volt, igazi tömegmozgalom, szervezetlen, helyenként erőszakos, mely különböző rétegek ösztönös vágyait és tudatos törekvéseit egyesítette. Akik az elmúlt fél évszázadot Nyugaton töltötték, aligha értik, miért kell ezt a nyilvánvaló igazságot annyit bizonygatni, de akik otthon maradtak, azok tudják jól. Amióta a nép akaratát tekintik minden hatalom kizárólagos forrásának, a forradalom, mint a népakarat elementáris erejű, spontán megnyilvánulása óriási legitimáló erő. Az orosz bolsevisták a hatalom megragadását „Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak” nevezték el, holott közönséges államcsíny volt, Kádárakat pedig, akiket orosz tankokon szállítottak Budapestre, „Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány” elnevezéssel látták el. Ahány szó, annyi hazugság! „Az általánosan elterjedt ellenkező nézettel szemben le kell szögezünk, hogy a politikában hazudni nem lehet.” -írta Bibó István- „Pontosabban: lehet itt-ott hazugságokat mondani, de nem lehet hazugságokra politikai konstrukciókat, politikai programokat felépíteni.” A hazugság előbb-utóbb - néha csak harminchárom év múlva - megbosszulja magát. 1989 április 12-én elmondott utolsó zűrzavaros beszédében Kádár beismerte: „Önök nagyon jól tudják, hogy ez mit jelent azok számára, akiknek a kormány legalitása fontos...mert hogy ha nem ellenforradalom, hát akkor nem tudom ki hivatkozhat. Nem tudom ki hivatkozhat...” Pontosítsunk! Kádár kormányának legitimálása érdekében a forradalmat török-szakad ellenforradalomnak kellett nevezni. Amikor Pozsgay Imre kijelentette, hogy 1956-ban „népfelkelés” történt, ami voltaképpen a forradalom szinonimája, megadta a kegyelemdöfést a már haldokló Kádár-rendszernek.

Mi történt valójában?

Lépünk vissza az időben és lépünk egyúttal távolabbra is, hogy ne csak Budapestet és ne csak Magyarországot lássuk magunk előtt, hanem azt a széles övezetet, mely a Baltikumtól az Égei-tengerig terjed, amit a németek Zwischeneuropának, mi pedig Ady nyomán Komp-Európának nevezünk. Ezen a térségen a XX. század elején Oroszország, a Német Birodalom, az Osztrák-Magyar Monarchia és a Török Birodalom osztozott, 1918-at követően azonban az egészet újra felosztották. A felosztás nem sikerült - hogy miért, abba most ne menjünk bele - tény, hogy nem sikerült, mert 1939-ben itt robbant ki a háború következő szakasza. Ennek eseményeit úgy összegezzük, hogy Kelet-Középeurópát először Hitler igazta le, hogy azután Sztálin birodalmának részévé váljon. Az 1939. augusztus 23.-i Ribbentrop-Molotov Paktum és az 1944. október 9.-i Churchill-Sztálin megállapodás százalékos arányszámai - gondolom - eléggé ismertek, mint ahogyan az is, hogy a nagyhatalmi döntésekbe a közvetlenül érdekelt milliói nem voltak hajlandók belenyugodni. Sztálin rendszere annyira idegen volt az európai hagyományokon felnőtt népek számára, az ún szocialista terveződés olyan rossz határfokkal működött és az új háborúra való felkészülés annyira megerőltető, hogy amikor 1953 március elején a zsarnok meghalt, valamennyi ún csatlós ország súlyos válsággal küzdött. 1953 június 17-én szovjet tankok törték le a keletberlini munkások ellenállását, 1956. júniusában Poznanban lőttek a lengyel munkásokra, október 23-át követően pedig nálunk napok alatt összeomlott a kommunista diktatúra.

A magyar forradalom történetét még nem írták meg, sőt azt nem is lehet megírni, mindaddig, amíg a moszkvai források nem válnak hozzáférhetővé. Ne vegyék tehát rossz néven, ha személyes élményekről beszélek. Június 27-én volt a Petőfi-kör sajtóvitája a Váci utcai tiszti-házban, ahová persze nem fértünk be. D.u 6 órától szobroztam az egyik földszinti ablak előtt, ahol hangszóró közvetítette a nagyteremben elhangzó beszédeket. Kilenc órakor sikerült bemásznom az ablakon, éjfélkor már a nagy teremben voltam, ahol hajnali fél háromig maradtam, amikor oszladozni kezdett a hallgatóság. Még aznap levélben számoltam be apámnak a vitáról. A cél világos, -írtam- következetes szálamitaktikával el kell távolítani a balos pártvezetést és széles egységfrontot kell összehozni Rajk szellemétől Bálint Sándorig. (Ő a néprajz professzora volt Szegeden és 1947-ben rövid ideig képviselő a kereszténydemokrata párt listáján) Sem akkor, sem később nem voltam párttag, de a kommunista párt

¹ A Hollandiai Mikes Kelemen Kör 2002. évi, 43. Tanulmányi Napok konferencián elhangzott előadás. („Hogyan látjuk egymást – látjuk-e egymást (Közép)-Európában?”; 2002. augusztus 29. - szeptember 1., Elspeet, Hollandia.)

belül megindult erjedést - mint oly sokan mások - kívülről erősíteni próbáltam. Apám a levelet, az egyetlen a neki írt több mint száz levél közül, sohasem kapta meg. Hibáztam, amiért elképzeléseimet levélre bíztam de mentségemre szóljon, nem voltam olyan fontos személy, hogy feltételezzem, a cenzúra az én leveleimmel is foglalkozhat.

Ezt az apróságot csak annak jelzése végett említtem, hogy céljaink mérsékeltek és felettebb óvatosak voltak. Nem a diktatúrát és nem a pártot támadtuk, hanem a rákosista vezetést, nem többpárt-rendszert követeltünk, hanem a „népfront” erősítését, nem koalíciós kormányt, hanem Nagy Imrét a miniszterelnöki posztra. Nem a lehetetlent kergettük, nem rohantunk fejfel a fálnak, hanem észszerű kompromisszumokra törekedtünk egy javított Nagy Imre-programm formájában. Az ország semlegességéről szó sem volt.

Azán Rákosi megbukott, de Gerő lépett a helyére és Nagy Imre miniszterelnöksége egyre késett. Október 6-án volt Rajk temetése és az idő olyan, mintha temetéshez rendelték volna díszletnek. Az égen egymást kergették a komor fellegek, a zászlókat rázta, tépte a hideg szél. Sokezred magammal szorongtam a Kerepesi temetőben - persze nem Rajk kedvéért. Ott és akkor valójában Rákosit temették. A gyászszertartás belőle csinált többé fel nem támasztható politikai hullát. Tehát -gondoltuk akkor- kaparjuk el jó mélyre.

Október 23-a lengyelek melletti tüntetéssel indult, ezért volt központja a Bem-tér. Onnan a Kossuth-térre mentem, majd otthon a rádióon meghallgattam Gerő beszédét. Tudtam, hogy végzetes következményei lesznek. Annyi gyűlékony anyag halmozódott fel az országban, hogy egyetlen szikrától fel kellett robbannia. A Gerő-beszéd ezt a szikrát szolgáltatta. Utána már hiába mondta volna bárki, hogy a felhalmozott benzin szép lassan égjen és ne robbanjon. A trolibusz a Dózsa György útra vitt. -Vagy az Aréna útra, ha úgy jobban tetszik! -mondta a kalauznő. A Sztálin-szobor hatalmas tömbjét autogénpisztolyok fénye világította meg. Azzal vágták át térdmagasságban a bronzot, majd drótkötelekkel rántották le talapatáról. Az emberek így álltak bosszút, amiért annyiszor megalázták, elterelték a gigantikus Gessler-kalap előtt. Semmi kétség, -gondoltam- reggelre itt lesznek az orosz tankok.

Tévedtem. Már kora hajnalban ott dübörögtek a Nagykörúton.

24-én délutánra kisötött a nap. Az emberek fütyültek a kijárási tilalomra és igyekeztek kihasználni a váratlan szabadnapot. A mamák kisbabákat tologattak a körút és az Oktogon széles járdáin, tüntetően nem véve tudomást az Andrassy-úton megjelenő orosz tankokról, páncélautókról, amelyek csövei pedig rájuk szegeződtek. Láttam, amint egy-egy tank nekimegy a járdának, mintha le akarná gázolni a járókelőket, de az utolsó pillanatban megáll, az emberek pedig egy-két lépéssel beljebb húzódnva folytatják sétájukat. A jelenet többször megismétlődött, aminek - állítom - volt olyan jelentősége, mint a Sztálin szobor ledöntésének. Mi adott annyi bátorságot a kisgyermekes anyáknak, hogy ne vegyenek tudomást a félelmetes acélszörnyekről, amelyek pillanatok alatt százakat, ezreket képesek lekasabolni? Hadd tegyem gyorsan hozzá, sohasem láttam Budapesten annyi szép nőt, mint ezekben a napokban. Szépek voltak, mosolyogtak, bíztak abban, hogy jobb lesz.

Vajon mire gondoltak a tankokban ülő katonák? Ellenforradalmi bandák leverésére vezényelték őket a fővárosba, de fegyvereik célkeresztjében mindegyre kisgyermekes anyák sora tünt fel? Nem tudom, mit gondoltak, de tény, hogy akkor nem lőttek!

Mi adott bátorságot a budapestieknek? A százezreket egyesítő nagy, közös élmény! Azelőtt sokszor feltettem magamnak a kérdést: Nem az én hibám-e hogy másként látom a dolgokat, mint ahogy a rádió, az újságok, a hivatalos szónoklatok hirdetik? Nem tévedek-e? Nem az én ismereteim hiányosak, vagy egyoldalúak? A forradalom eloszlatta kételyeimet és felszabadított. Megtudtam, hogy más is, sőt majdnem mindenki úgy gondolkozik, mint én, úgy érez, mint én! Higgyék el nekem, a totális diktatúrából adódó elszigeteltség után ez hallatlanul nagy és felemelő érzés volt!

Október 25-én a Kossuth-téren sortűzek dördültek. Szerencsém volt, mert én is oda indultam, de csak a Szabadság-térig jutottam. Gerő megbukott, a fegyveres erők tagjai átálltak vagy szétszéledtek, Nagy Imre most már valóban miniszterelnökként tárgyalhatott Mikojánnal és Szuszlovval illetve a magyar politikai élet képviselőivel. Lehetséges, hogy a Szabad Európa rádió túlzottan radikális követeléseket sugallt, hogy több önmérséklet bölcsőbb lett volna, de végül is annak a kompromisszumnak a kidolgozása volt a fontos, mely egyaránt elfogadható a magyar forradalom és Moszkva számára. Úgy tünt, az utóbbi jelentős engedményekre hajlandó. A Pravda október 31-i számában közölt nyilatkozat mindenesetre erre mutatott. Koalíciós kormány alakult, kimondták a sajtószabadságot, hitet tettek az emberi jogok tiszteletben tartása mellett. Egyetlen hét alatt az ország bejárta azt az utat, amelynek megtételéhez - úgy véltük - legjobb esetben is évek szükségesek. Csoda történt volna? Tudtuk, hogy a borotva élén táncolunk, de reméltük, hogy miként Lengyelországban, nekünk is sikerül észszerű kompromisszumot

kötnünk a szovjet hatalommal, tán még jobbat is, mint Gomulának. A sorsunk úgyis össze volt kötve a lengyelekével és Hruscsovnak Magyarország miatti aggodalmai alighanem közrejátszottak abban, hogy Varsóban kész volt engedményekre.

Ekkor azonban olyan eseményekre került sor, amelyek teljesen megváltoztatták a magyarországi helyzet nemzetközi összefüggéseit és más dimenziót adtak az odahaza történeteknek.

- a) November 4-e után jutott kezembe egy a hó első napján kiadott bécsi újság az alábbi szenzációs szalagcímmel. „Unter Drohung des Suez-Krieges raumt die Sovietunion den Satellitenstaat Ungarn.” Az igazság ennek pont az ellenkezője volt. A szuezi háború híre a moszkvai héjjákat igazolta. Ha Anglia és Franciaország háborúzat azért, hogy közel-keleti pozícióit visszaszerezze, a Szovjetunió is fegyverrel teremthet rendet az érdekszférájába tartozó országban. Ráadásul a szuezi kaland Angliát és Franciaországot szembeállította az Egyesült Államokkal, ami megnövelte a szovjet kormány manőverezési lehetőségeit.
- b) az amerikaiak magyarországi érdektelenségének bejelentése Moszkvában szintén ebbe a körbe tartozik. A szándék állítólag az volt, hogy a szovjet kormányt megnyugtassa annak hangoztatásával, hogy az USA Magyarországon nem kívánja befolyását erősíteni. Pont az ellenkező hatást érték el vele. Moszkvában úgy gondolták, hogy miután az amerikaiaktól nem kell tartani, nyugodtan rendezhetik fegyverrel a számlát Budapesten.
- c) a többi szocialista ország kormánya, mely tartott a magyar ragály terjedésétől, határozott fellépést sürgetett.

Melyik volt a döntő a három közül? Azt hiszem, a megfelelő sorrendben szóltam róluk, de biztosat csak akkor mondhatnánk, ha az orosz levéltárak valóban megnyílnának előttünk. Az ún. Jelcin-dosszié ezek vonatkozásában nem tartalmazott érdemi információt.

A döntést minden jel szerint október 31-én hozták. Annak, ami ezután történt, - Mindszenty fellépése, a Varsói Szerződés felmondása - már nem volt jelentősége. Nem tartoztak a szovjet támadást kiváltó okok közé. A semlegesség kimondása az új hadosztályok beözönlésére válaszolt.

A forradalmat - katonailag - napok alatt leverték. November 7-én hajnalban Kádár János kibújhatott a Kossuth téren abból a szovjet tankból, mely Budapestre hozta. Rövidesen vidéken is mindenütt megszűntek a harcok, az ellenállás passzív formái azonban nem. A munkástanácsok sztrájkot hirdettek, a katonák jelentős része nem volt hajlandó letenni a hűségesküt stb. Sokan hitték akkor, hogy mindannak, ami nálunk történt, -vagyis a diktatúra forradalmi úton való megdöntésének - nagy, határainkon túlmutató jelentősége van. A ránk jellemző túlzással azt gondoltuk - világtörténelmi esemény.

Nem volt az, mert súlyunk a világban nem sokat nyom. Arra, hogy mi volt a jelentősége, később még visszatérek, de egyelőre közvetlen visszhangjáról, nemzetközi hatásáról kell szólnom. Bizonyos, hogy egyértelműen megnövelte a magyarok iránti rokonszenvet. Nyugat legtöbb országában, érdeklődést keltett Magyarország iránt, hiszen előtte nem sokat tudtak róla, legfeljebb a háborúból ittragadt néhány sematikus besorolást. Nyugat a magyar menekülteket tárt karokkal fogadta, de erről a jelenlévők többsége közvetlen élmények és tapasztalatok alapján sokkal többet tud, mint én. Annyit fűzhetek csak hozzá, hogy számos vonatkozásban ma is azt a rokonszenv-tökét kamatoztatjuk, amit 1956. biztosított számunkra.

A kormányok viszont keveset tettek azért, hogy a magyar forradalomból mentsék a menthetőt. Valahogy úgy volt ez, mint 1849-ben. Palmerston magánemberként rokonszenvét fejezte ki a magyarok iránt, de mint külügyminiszter tudomásul vette a cári intervenciót, csupán azt kívánta, hogy minél gyorsabban fejezzék be. Természetesen nem katonai beavatkozásra gondoltunk akkor, hiszen annak legfőbb áldozata Magyarország lett volna, hanem keményebb feltételek szabását az együttműködési politika folytatása terén. Nem így történt, Hruscsovot nemsokára az Egyesült Államokban látták vendégül. De Gaulle tábornok még nem volt hatalmon és ezért nem tudjuk, francia szemszögből 1956 is amolyan közlekedési balesetnek minősült volna a békés együttélés országútján, mint 1968-ban a prágai beavatkozás.

A világ órája nem mindenütt ketyeg egyformán. Van, ahol siet és van, ahol késik. 1956-ban a mi óránk sietett és a szuezi kalandra készülő angolok és franciák órája maradt el végzetesen a valóságos időtől. Kerek harminchárom esztendő kellett ahhoz, hogy a különböző órákat - no meg az időszámítást is- egymáshoz igazítsák. Ezért igen drága árat fizettünk, de nemcsak mi, hanem a csehek 1968-ban és a lengyelek is a szükségállapot bevezetése idején.

Magyarország veszteséglistájára nemcsak az elesetteket és a kivégzetteket kell felírni, hanem a kétszáz ezer menekültöt, a kivándoroltakat is. Ha érvényesültek az Atlanti Óceán innenső vagy túlsó partján, ha fényes karriert futottak be, vagy anyagi sikereket értek el, Magyarország szempontjából fájdalmas veszteséget jelentenek. 1987-ben meghívást kaptam Montrealba a menekültek jogaival foglalkozó konferenciára. Ott a házigazdák a sikeres integrálódás példájaként többször említették a 40,000

magyar menekült beilleszkedését a kanadai társadalomba. Számukra nyilván sikertörténet, én viszont kénytelen voltam arra gondolni, hogy amennyit a kanadaiak nyertek, annyit veszítettünk mi.

És azok, akik otthon maradtak?

A forradalom leverése, a Kádár rendszer kiépülése súlyos trauma volt számukra, de a vereség és az elhagyatottság dacára élte őket a remény, hogy ami egyszer összedőlt, össze fog dőlni máskor is, véglegesen. Esterházy Péter „Javított kiadás”-ában azt írta, hogy a magyar társadalom egésze kötött kompromisszumot és hogy Kádár rendszere a mi egyetértésünkkel folyt. Egyik megállapítását sem fogadhatom el. Nem a társadalom egésze kötött kompromisszumot, hanem egyes emberek, a külső körülményektől függően, no meg attól, hogy mit bírt el a gyomruk. Nem mindenki alkudott meg és nem is akárhogyan azok, akik megalkudtak. Kollaborálni csak szűk területen voltak hajlandók, ami viszont a rendszer vezetőit szorította újabb és újabb engedményekre. Az országot végül is működtetni kellett. De azt se felejtjük el: sokan nem kompromisszumot kötöttek, hanem egymással versengtek azért, hogy minál több hatalmat, befolyást és anyagi előnyt kaparintsanak meg a maguk számára egy idegen elnyomó hatalom kiszolgálása révén. Most tehát ne sajnáltassák magukat. A Kádár rendszert ők csinálták néhány ezren és nem mi tízmilliónyian, akik elviseltük. Csinálni és elviselni - nem ugyanaz és a különbséget semmiféle logikai bűvészműtatvánnyal sem lehet eltüntetni.

Az ellentétes erők és tendenciák tették az országot a szocialista tábor „legvidámabb barakkjává”. A tábor internáló-tábor volt és maradt, de az őrség tartózkodott az internáltak bántalmazásától. Ezért kaphatott az ország kezdeményező szerepet a kelet-középeurópai szovjet érdekszféra lebontásában. Ezért mehetett végbe -többek között- egyetlen puskalövés, egyetlen átvitt értelemben vett politikai pofon nélkül a rendszerváltozás. Ez - közvetve és áttételesen - 1956 győzelme és eredménye. Mert harminchárom év után végül is győzött. Október 23-e nemzeti ünnep, amikor megkoszorúzzák 1956 hőseinek sírját. Ez időnként botrányba fullad, ha az áldozatok hozzátartozói kifütyülik azokat a koszorúzókat, akik annak a pártnak voltak vezető tagjai, amely felelős Nagy Imre és társainak haláláért. A kép teljességéhez tartozik ugyanis, hogy az 2002-ben megválasztott 178 MSZP-s képviselőnek több mint háromnegyede volt Kádár János pártjának, az MSzMP-nek a tagja.

Ki győzött hát akkor?

Így jutunk el a magyar történelem örökösén visszatérő kérdéséhez: Kudarccok sorozata-e vagy sikertörténet? A válasz érdekében faggassuk Madácho! Az Ember tragédiája nem történelmi tanulmány és nem képeskönyv. Nincs egyetlen a magyar történelemből vett jelenete, egésze mégis mintha a mi történelmünket példázná. Ádám álmodni lát, a küzdelem benne zajlik. Sorra kiábrándul eszméiből, amelyek félig, felemás módon valósulnak meg, de van ereje újra kezdeni. Kudarcot vall, mégsem győzik le. Nem győz, de nem szenved vereséget sem. A küzdelem új feltételek mellett, új formában folytatódik. Ádám új, nagy talizmánt lel, „mely a vén földet ifjúvá teszi”. Létezésének a küzdelem ad értelmet és ellenlábását Lucifert az Úr azzal bünteti, hogy mit rontani vágy „szép és nemesnek csírája” lésson.

1956 magyar forradalmát nem önmagában, elszigetelten kell nézni, hanem mint egyik láncszemét annak az eseményeknek, mely 1953-tól 1956-on, 1968-on és 1981-en át a szovjet birodalom bukásához vezetett. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az Európa kettéosztását szimbolizáló Jaltai Konferencia döntéseinek felülvizsgálatához. Jaltát tagadta (szimbolikus értelemben, mert az igazi döntéseket nem Jaltában hozták) - és hitet tett Európa egysége mellett, mely egy évtizede ismét napirenden és -reméljük - végre politikailag és szervezeten is megvalósulóban van. A szép föníciai királylány - akiről Tóth Miklós szolt bevezető előadásában - mindannyiunk szerelme és talán már nem olyan reménytelen, mint volt évtizedeken át.

Mindebben 1956-nak és a már említett nagy kelet-középeurópai eseménysorozatnak döntő szerepe volt. A Szovjetunió nem tudta 1944-45-ös hódításait megemészteni és ez legalább annyit számított, mint Reagan elnök csillagháborús programja, mely Gorbacsovot és társait annak felismerésére készítette, hogy a fegyverkezési hajszát nem bírják tovább. A Kelet-Közép-Európáért és annak lelkiért folyó küzdelmet ugyanis szovjet részről jóval előbb elveszítették, mint a fegyverkezési versenyt.

Mennyi idő kell egy rendszerváltozáshoz?

A rendszerváltozás - az átmenet a kommunista állampárt diktatúrájából a pluralista demokráciába nyilván hosszabb folyamat. Milyen hosszú és mikor tekinthető befejezettnek? A kilencvenes évek elején többen is írtak arról, hogy egy új alkotmányt meg lehet szövegezni és el lehet fogadtatni hat hónap alatt. A gazdaság átalakításához viszont legalább hat esztendő szükséges, míg az emberek mentalitásának, a diktatúra évtizedei során kialakult magatartásformák megváltoztatásához két teljes generáció!

Én is osztottam ezt a véleményt, de ma optimistább vagyok. A mai fiatalokat ismerve, azt hiszem, egy generáció élettartama is elég a mentalitás megváltoztatásához. Ma már azonban azt is tudom, hogy az a változás nem egyenesvonalú fejlődés alakjában megy végbe, hanem állandó viták és politikai harcok közepette, átmeneti vereségekkel, restaurációs kísérletekkel tarkítva. Ilyen az élet! Sikerül-e majd 1956 szellemét megőrizni és programját végrehajtani? Válaszként és befejezésül legyen szabad Madách helyett Zrínyi Miklóst idéznem:

„Béfed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Tisztességes légyen csak órád utolsó.
Akár farkas, akár emésszen meg holló,
Mindenütt felül ég, a föld léssen alsó.”

Az ódon zengésű sorok tartalma nagyon is modern. 1956 óta nehéz helyzetekben sokszor elismételtem őket magamban. Bízunk az erkölcsi értékek erejében, amelyeket a mindig felül lévő ég csodálatos kékje tükröz.

On 1956 after Half of a Century

The history of the Hungarian Revolution of 1956 is still not yet written and cannot be written until the Russian archives become accessible entirely. The revolution directed against the Stalinist tyranny imposed upon the country, but – indirectly – against the Jalta-system, too, which split Europe in two. It commenced with moderate demands and strove for a compromise solution. The war of Suez put the domestic events in such a dimension, wherein there was no room for agreement. The revolution was put down in a couple of days but Hungary and Budapest became well-known, and won the sympathy of people all over the world, although this wave of sympathy did not materialize in the policies of governments. Since 1989, October 23 – the starting date of the revolution – is national holiday, but to the question whether the revolution has won, only the coming years will give an answer.

